ECLI:LV:AT:2023:0921.C73529421.13.S
Lieta Nr. C73529421, SKC-411/2023
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2023. gada 21. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Marika Senkāne, senatori Kaspars Balodis un Zane Pētersone

rakstveida procesā izskatīja civillietu AS „Latvijas Gāze" prasībā pret /pers. C/ ar trešo personu AS „Gaso" par parāda piedziņu sakarā ar AS „Latvijas Gāze" un AS „Gaso" kasācijas sūdzībām par Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 10. novembra spriedumu un 2022. gada 8. decembra papildspriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] AS „Latvijas Gāze" cēlusi tiesā ar prasību pret /pers. C/ par parāda piedziņu, kurā, pamatojoties uz Civillikuma 863., 1401., 1402., 1587., 1590., 2021., 2107., 2109. pantu, Enerģētikas likuma 18. pantu, Ministru kabineta 2016. gada 9. februāra noteikumu Nr. 85 „Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi" (turpmāk arī – Noteikumi Nr. 85) 67.3., 67.6., 83. punktu, Ministru kabineta 2017. gada 7. februāra noteikumu Nr. 78 „Dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumi" (turpmāk arī – Noteikumi Nr. 78) 97.2., 158.1. punktu, lūgusi piedzīt parādu 6222,45 EUR un atzīt prasītājas tiesības saņemt no atbildētājas līdz sprieduma izpildei likumiskos sešus procentus gadā no piedzītās summas.

Prasības pieteikumā norādīts, ka starp pusēm 2016. gada 28. janvārī noslēgts dabasgāzes piegādes līgums mājsaimniecības lietotājam. Kopš 2017. gada 31. janvāra atbildētājai sāka veidoties parāds par dabasgāzi, bet 2021. gada 20. aprīlī dabasgāzes piegāde atbildētājas nekustamajam īpašumam tika atslēgta. Pamatparāds par dabasgāzes faktisko patēriņu un sadales sistēmas pakalpojumiem ir 6222,45 EUR. Dabasgāzes patēriņa rādītāji tiek iegūti no sadales sistēmas operatores AS „Gaso". Atbildētāja ir vairākkārt brīdināta par parāda esību, bet norēķins, kas atbilstu atbildētājas reālajam dabasgāzes patēriņam, nav veikts.

[2] Ar Zemgales rajona tiesas 2022. gada 4. februāra spriedumu prasība apmierināta pilnīgi, piedzenot no /pers. C/ prasītājas labā parādu 6222,45 EUR, tiesas izdevumus 488,91 EUR, izdevumus par advokāta palīdzību 484 EUR un atzīstot prasītājas tiesības saņemt no atbildētājas par laiku līdz sprieduma izpildei likumiskos sešus procentus gadā no visas piedzītās summas.

[3] Ar Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 10. novembra spriedumu prasība apmierināta daļēji, piedzenot no atbildētājas prasītājas labā parādu 355 EUR, tiesas izdevumus 32,93 EUR, ar lietas vešanu saistītos izdevumus 106,50 EUR un atzīstot prasītājas tiesības saņemt no atbildētājas par laiku līdz sprieduma izpildei likumiskos sešus procentus gadā no pamatparāda. Prasība daļā par parāda 5867,45 EUR piedziņu noraidīta.

Spriedums pamatots ar šādiem apsvērumiem.

[3.1] No lietas materiāliem secināms, ka dabasgāzes patēriņš atbildētājas nekustamajā īpašumā līdz 2020. gada 6. augustam uzskaitīts ar skaitītāju BK-G4 Nr. 24140744, bet no 2020. gada 6. augusta – ar skaitītāju BK-G414 Nr. 01476696.

Ar zinātniski pētnieciskās laboratorijas eksperta /pers. D/ 2020. gada 4. decembra atzinumu Nr. 2020-51 par trasoloģiskās ekspertīzes veikšanu komercuzskaites mēraparātam *Eister* Nr. BK-G4 Nr. 24140744 (M07) ar uzņēmuma plombu Nr. 5213287 pierādīts, ka mēraparāts bijis bojāts.

No Tiesu informatīvās sistēmas datiem redzams, ka Rīgas rajona tiesas lietvedībā ir civillieta Nr. C29428121 /pers. C/ prasībā pret AS „Gaso" un AS „Latvijas Gāze" par dabasgāzes patēriņa atzīšanu par spēkā neesošu un pienākuma uzlikšanu sagatavot jaunu pārrēķinu un AS „Gaso" pretprasībā par zaudējumu atlīdzināšanu.

[3.2] Pirmās instances tiesas spriedumā nav vērtēti atbildētājas argumenti, ka AS "Gaso" bija jāpiemēro Noteikumu Nr. 78 87., 88., 89. punkts un jāveic dabasgāzes patēriņa apjoma korekcija saskaņā ar šo noteikumu 166. punktu.

[3.3] Aplūkojot 2020. gada 7. augustā uzstādītā jaunā skaitītāja BK-G414 Nr. 01476696 uzskaitītos dabasgāzes rādījumus, secināms, ka ar bojāto skaitītāju uzskaitītās dabasgāzes patēriņa daudzums, kuru pilnā apmērā atbildētājai liek apmaksāt, ir ievērojami lielāks, nekā ar jauno nebojāto skaitītāju vēlākā laika posmā uzskaitītais. Lietā nav konstatēti objektīvi apstākļi, kuru dēļ patēriņš gazificētajā objektā varēja samazināties, neviena no pusēm uz tādiem arī nav norādījusi.

Atbildētāja, parakstot aktu par skaitītāja maiņu, nezināja, ka skaitītājs ir bojāts, līdz ar to tās paraksts neapliecina piekrišanu patērētās dabasgāzes daudzumam.

Nav zināms, kad skaitītājs ir sabojājies, proti, pirms atbildētāja noslēgusi līgumu ar prasītāju vai līguma darbības laikā. Līdz ar to par dabasgāzes patēriņa ticamiem rādītājiem dabasgāzes patēriņam nevar atzīt ar bojāto skaitītāju fiksētos laika posmā pirms atbildētāja kļuva par gazificētā objekta lietotāju. Par objektīviem uzskatāmi ar 2020. gada 7. augustā uzstādīto skaitītāju fiksētie rādītāji.

Kopš 2009. gada 15. janvāra, kad uzstādīts skaitītājs iepriekšējam gāzes lietotājam, līdz 2016. gada 28. janvārim, kad atbildētāja noslēdza līgumu ar AS „Latvijas Gāze", gazificētajā objektā saņemti 8500 m^3 dabasgāzes, kas ir vidēji 100 m^3 dabasgāzes mēnesī. Savukārt laikā, kad atbildētāja lietoja dabasgāzi gazificētajā objektā, līdz skaitītāja demontāžai saņemti 482 m^3 dabasgāzes mēnesī. Tādējādi dabasgāzes līguma darbības laikā gazificētā objekta dabasgāzes patēriņš ir palielinājies gandrīz piecas reizes.

[3.4] Prasītājas un trešās personas norādītais gāzes patēriņš objektā laikā no 2020. gada 7. augusta līdz 2021. gada 22. septembrim (247,85 m^3 mēnesī) ir uzņemts ar jauno, nebojāto dabasgāzes skaitītāju, nevis ar bojāto un pārbaudē par ekspluatācijai nederīgu atzīto, tajā iekļauti arī ziemas mēneši, tādēļ šis rādījums uzskatāms par reālu un ticamu.

Tiesa pievienojas atbildētājas viedoklim, ka prasītājas un trešās personas aprēķini ir nesamērīgi un nepatiesi. To pierāda tas, ka 2022. gada

22. septembrī īpašumā /adrese/, ir veikti remontdarbi, aizmetinot poru caurulē un fiksējot rādījumu „01845". Apelācijas sūdzībai pievienots 2021. gada 22. septembra akts par skaitītāja maiņu un rādījumu „0", kā rezultātā vēlākā laika posmā patēriņš bijis 1845 m^3 gadā jeb vidēji 154 m^3 mēnesī. Minētais apstiprina atbildētājas argumentus, ka bojātais skaitītājs ir uzskaitījis lielāku dabasgāzes daudzumu, nekā iespējams patērēt 130 m^2 lielas dzīvojamās platības apsildīšanai.

[4] Ar Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 8. decembra papildspriedumu no prasītājas atbildētājas labā piedzīti tiesas izdevumi 455,98 EUR.

[5] Par Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 10. novembra spriedumu AS „Latvijas Gāze" iesniegusi kasācijas sūdzību, pārsūdzot to pilnā apjomā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem apsvērumiem.

[5.1] Konkrētajam strīdam, kad prasību cēlusi dabasgāzes tirgotāja, nepamatoti piemērots Noteikumu Nr. 78 87., 88., 89. un 166. punkts, bet nav piemērots 131., 133. un 154. punkts, kas ir novedis pie nepareizas lietas izspriešanas.

Saeima 2016. gada 11. februārī pieņēma grozījumus Enerģētikas likumā, kas stājās spēkā 2018. gada 1. janvārī, kā rezultātā ir radušies atsevišķi tiesību subjekti – viens sadales sistēmas operators (AS „Gaso") un vairāki dabasgāzes tirgotāji (piemēram, AS „Latvijas Gāze", AS „Elektrum"). Tirgotāji nodarbojas tikai ar dabasgāzes tirdzniecību, bet piegādes infrastruktūru jeb piegādes tehnisko pusi nodrošina sadales sistēmas operators. Tirgotājs ir tiesīgs saņemt atlīdzību par pārdoto (piegādāto) dabasgāzi klientam, bet sadales sistēmas operators saņem atlīdzību par dabasgāzes pieslēguma nodrošināšanu. Gadījumā, ja gazificētajā objektā ir bojāta dabasgāzes piegādes sistēma, par ko ir atbildīgs dabasgāzes lietotājs, sadales sistēmas operators ir tiesīgs pieprasīt zaudējumu atlīdzību.

Secīgi norēķinu ar tirgotāju AS „Latvijas Gāze" regulē Noteikumu Nr. 78 131., 133. un 154. punkts, kas paredz atlīdzību par uzskaitīto dabasgāzi, bet summas, kuras sadales sistēmas operators AS „Gaso" ir tiesīgs prasīt papildus kā zaudējumus, regulē Noteikumu Nr. 78 87., 88. un 89. punkts.

Atbilstoši minēto noteikumu 154. punktam pamats norēķinu veikšanai starp lietotāju un dabasgāzes tirgotāju par gazificētajā objektā patērētās dabasgāzes apjomu ir sadales sistēmas operatora sniegtā informācija par dabasgāzes patēriņu, kas noteikts atbilstoši šo noteikumu XI nodaļā minētajiem veidiem. Atbilstoši 131. un 133. punktam norēķins tiek veikts saskaņā ar komercuzskaites mēraparāta uzskaitīto dabasgāzes apjomu. Tātad ar bojātu skaitītāju uzskaitītā dabasgāzes patēriņa rādījumi nezaudē spēku. Tikai pēc bojājuma konstatēšanas, ja netiek uzstādīts jauns skaitītājs, tiek veikts norēķins pēc vidējai slodzei līdzīgos apstākļos līdzīgā laikposmā vai patēriņu aprēķina atbilstoši lietotājam atļautajam maksimālajam dabasgāzes patēriņam stundā.

Pārsūdzētajā spriedumā tiesa piemēroja sadales sistēmas operatora regulējumu par zaudējumu aprēķiniem, attiecinot to uz tirgotāju un ignorējot ar skaitītāju uzskaitīto dabasgāzi. Turklāt šo aprēķina metodoloģiju balstīja nevis uz sadales sistēmas operatora noteiktajām metodēm, bet gan atbildētājas pašas sagatavotu subjektīvu aprēķinu.

Savukārt Noteikumu Nr. 78 166. punkta piemērošanai vispār nav pamata, jo tas regulē kļūdas labojumu norēķinu dokumentā.

[5.2] Vidējā dabasgāzes patēriņa aprēķins gazificētajā objektā 247,85 m^3 mēnesī neatbilst loģikai un neapstiprinās ar citiem lietā esošajiem pierādījumiem. Šāds rādījums iegūts, ņemot vērā nākamā skaitītāja rādījumus laikā no 2020. gada 6. augusta līdz 2021. gada 22. septembrim, kas ir fiksēti ar lietā esošajiem aktiem, taču šis laika posms pārsniedz kalendāro gadu un papildus ietver gada siltos mēnešus. Savukārt tiesas secinājums, ka šādi iebildumi nav ņemami vērā, ir neloģisks, jo mēnešu skaits būtiski ietekmē vidējo patēriņu, īpaši, ja tajā ietvertais mēnešu skaits pārsniedz vienu kalendāro gadu un papildus aptver gada siltos mēnešus. Turklāt nav ņemts vērā, ka gāzes padeve šajā aprēķina posmā, t. i., no 2021. gada 20. aprīļa līdz 2021. gada 22. septembrim, bija atslēgta.

[5.3] Apelācijas instances tiesa nav vērtējusi prasītājas norādītos apstākļus un pierādījumus, kas bija būtiski lietas izspriešanā.

Analizējot fiksētos (kontrolētos) rādījumus, konstatējams, ka gazificētajā objektā laikā no 2013. gada 4. septembra līdz 2020. gada 7. jūlijam ir iztērēti vidēji 340 m^3 gāzes mēnesī, līdz ar to nav nekādas būtiskas atšķirības starp fiksētajiem rādījumiem pēc iepriekšējā (bojātā) skaitītāja un jaunajiem (nebojātiem) skaitītājiem.

Visi gazificētā objekta lietotāja nodotie skaitītāja rādījumi kontroles starplaikos nodoti noapaļotos skaitļos, kas nav tipiski un norāda uz to, ka nodotie rādījumi nav reāli.

Atbildētāja, piesakot dabasgāzes piegādes līguma izbeigšanu, norādīja, ka dabasgāzes skaitītāja rādījums 2021. gada 1. aprīlī bija „2871", bet 2021. gada 19. aprīlī konstatēts skaitītāja rādījums „3337", no kā izriet, ka aprīļa mēneša 19 dienās vien tika iztērēti 466 m^3.

Atbildētāja 2016. gada 28. janvāra pieteikumā par dabasgāzes līguma noslēgšanu norādīja, ka plāno patērēt tikai 75 m^3 mēnesī, kas nesakrīt nedz ar faktisko situāciju, nedz atbildētāju sagatavoto aprēķinu.

[5.4] Apelācijas instances tiesas spriedums ir pretrunīgs un neatbilst Civilprocesa likuma 193. panta piektajai daļai. Atzīstot, ka bojātā skaitītāja rādījumi nav ticami un nav zināms, kad bojāts dabasgāzes skaitītājs, tiesa vienlaikus par ticamiem atzinusi iepriekšējā dabasgāzes lietotāja nodotos šī paša skaitītāja rādījumus, kā arī atbildētājas 2015. gada 31. decembrī nodoto rādījumu dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanai, kad arī skaitītājs bija bojāts.

[5.5] Neatbilst lietas faktiskajiem apstākļiem tiesas secinājums, ka ar bojāto skaitītāju uzskaitītās dabasgāzes daudzums ir ievērojami lielāks nekā ar jaunu, nebojātu skaitītāju no 2020. gada 6. augusta vēlākā laika posmā uzskaitītais. Situācijas pareizai izspriešanai vajadzēja salīdzināt katra skaitītāja rādījuma un lietotāja nodoto rādījumu atšķirības. Nav nekādu būtisku atšķirību dabasgāzes uzskaitei ar bojāto skaitītāju un jauno skaitītāju.

[5.6] Pretēji tiesas secinātajam, prasītāja ir apstrīdējusi atbildētājas iesniegto rādījumu, noslēdzot līgumu par dabasgāzes piegādi. Paskaidrojumos vairākkārt tika norādīts, ka lietotājas iepriekš nodotie skaitītāja rādījumi ir apšaubāmi un situācija ir jāvērtē kopumā.

Minētais apstāklis ir svarīgs, jo apelācijas instances tiesa ar to pamato citus lietā svarīgus apstākļus, proti, ka atbildētāja ik mēnesi ir patērējusi 535,82 m^3, tādējādi atzīstot, ka bojātā skaitītāja rādījumi neatbilst faktiskajam patēriņam un ka iepriekšējā gāzes lietotāja saņēmusi vidēji 100 m^3 dabasgāzes mēnesī.

[6] Par Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 10. novembra spriedumu AS „Gaso" iesniegusi kasācijas sūdzību, pārsūdzot to pilnā apjomā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem apsvērumiem.

[6.1] Tiesa izdarījusi kļūdainu secinājumu, ka trešajai personai attiecībā pret atbildētāju bija jāpiemēro Noteikumu Nr. 78 87., 88., 89. punkts un jāveic dabasgāzes patēriņa apjoma korekcija saskaņā ar šo noteikumu 166. punktu. Tādējādi tiesa būtībā secināja, ka bojāta skaitītāja gadījumā dabasgāzes lietotājam zūd pienākums norēķināties ar dabasgāzes tirgotāju par saņemto un neapmaksāto dabasgāzi.

Izskatāmajā lietā prasība nav celta pēc Noteikumu Nr. 78 166. punkta par sadales sistēmas operatoram nodarītajiem zaudējumiem par patvaļīgu iejaukšanos dabasgāzes skaitītājā un kompensācijas piedziņu. Prasību cēlusi dabasgāzes tirgotāja AS „Latvijas Gāze" pret dabasgāzes lietotāju par parāda piedziņu par saņemto bet neapmaksāto dabasgāzi.

Norēķinu kārtību starp tirgotāju (prasītāju) un dabasgāzes lietotāju (atbildētāju) regulē Noteikumu Nr. 78 131., 133. un 154. punkts, kas paredz atlīdzību par uzskaitīto dabasgāzi, analoģiski kā tas noteikts starp pusēm 2016. gada 28. janvārī noslēgtajā dabasgāzes piegādes līgumā. Noteikumu Nr.

78 24. punkts nosaka, ka dabasgāzes tirdzniecība lietotājam notiek saskaņā ar dabasgāzes tirdzniecības līgumu.

Savukārt summas, kuras sadales sistēmas operators (trešā persona) ir tiesīgs prasīt papildus kā zaudējumus, paredz Noteikumu Nr. 78 87., 88., 89. punkts, par ko nav celta prasība izskatāmajā civillietā.

Atbilstoši Noteikumu Nr. 78 154. punktam norēķini starp lietotāju un dabasgāzes tirgotāju par gazificētajā objektā patērētās dabasgāzes apjomu tiek veikti, pamatojoties uz sadales sistēmas operatora sniegto informāciju par dabasgāzes patēriņu, kas noteikts atbilstoši XI nodaļā minētajiem veidiem. Ievērojot to, ka atbildētājas nekustamajā īpašumā bija uzstādīts dabasgāzes skaitītājs, norēķini tika veikti atbilstoši skaitītāja rādītājiem. Tātad parāda aprēķina pamats cita starpā ir AS „Gaso" sagatavotais pārskats, tomēr šis aprēķins nerada lietotājai tiešas maksājuma saistības pret AS „Gaso" vai AS „Latvijas Gāze", saistības rada dabasgāzes piegādes līgums un Noteikumu Nr. 78 131. un 154. punkts.

Iebildumus par norēķinu saistību neesību atbildētāja izskatāmajā lietā nav izvirzījusi un pretprasību Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā nav cēlusi. Tātad apelācijas instances tiesas sprieduma taisīšanas brīdī nepastāvēja juridisks pamats atzīt par spēkā neesošiem AS „Gaso" sagatavotos aprēķina pārskatus par patērēto dabasgāzi gazificētajā objektā. Nepastāv juridiski apsvērumi, kuru dēļ atbildētāja būtu atbrīvojama no maksājuma saistībām pret prasītāju, pamatojoties uz noslēgto dabasgāzes piegādes līgumu, par saņemto dabasgāzi par laiku, par kuru prasītāja cēlusi prasību.

Ievērojot Noteikumu Nr. 78 2.13. punktu, atbildētājai ir pienākums norēķināties ar prasītāju pēc skaitītāju rādījumiem.

[6.2] Tiesa nepamatoti un kļūdaini piemērojusi Noteikumu Nr. 78 88. un 89. punktu, kas paredz aprēķinu, ko veic sadales sistēmas operators par saviem zaudējumiem neatkarīgi no tirgotāja gadījumos, kad ir samazināts dabasgāzes patēriņa rādījuma lielums vai radīta iespēja dabasgāzi lietot bez maksas. Pretprasību pret atbildētāju par zaudējumu un kompensācijas segšanu saskaņā ar minētajām normām AS „Gaso" ir cēlusi civillietā Nr. C29428121. Attiecīgi zaudējumu un kompensācijas prasījums nav izskatāmās civillietas priekšmets, kurā prasību cēlusi dabasgāzes tirgotāja AS „Latvijas Gāze".

[6.3] Tiesa kļūdaini secinājusi, ka dabasgāzes skaitītājs, kas ar 2020. gada 4. decembra ekspertīzes atzinumu atzīts par bojātu, nav izmantojams dabasgāzes uzskaitei, savukārt atbildētājas argumenti, ka skaitītājs esot uzskaitījis lielāku dabasgāzes daudzumu, nav pamatoti. Spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 97. panta pirmās daļas noteikumiem.

No dzīvē gūtajām atziņām secināms, ka nevienam dabasgāzes lietotājam nav intereses iejaukties dabasgāzes skaitītāja sistēmā nolūkā panākt ātrāku skaitītāja griešanos un sekojoši – lielāku gāzes apjoma uzskaitīšanu. Lai varētu secināt, ka tikusi radīta iespēja gāzi patērēt bez maksas, pietiek konstatēt, ka lietotājam, kura īpašumā skaitītājs atrodas, tikusi radīta iespēja piekļūt gāzes uzskaites mehānismam un to ietekmēt.

No Noteikumu Nr. 78 2.27. punktā dotās skaitītāja plombas definīcijas izriet tās pamatfunkcija – nodrošināt iespēju fiksēt iejaukšanos. Verifikācijas plombas noņemšana dod iespēju patērēto gāzi neuzskaitīt. Šādā gadījumā atliek tikai pabīdīt nost skaitītāja korpusu (tā noņemšana pat nav obligāta) – un gāzes uzskaite apstājas. Ja skaitīšanas ierīcei atbīda zobratus (kaut vai ar pirkstiem, kas neatstāj destruktīvas pēdas uz zobrata) – gāzes uzskaite nenotiek.

Noteikumu Nr. 78 97.3., 100.4. punktā ir paredzēts gāzes lietotāja pienākums nodrošināt uzstādīto norēķinu uzskaites mēraparātu, dabasgāzes patēriņa skaitītāju, ar tiem saistītu telemetrijas un telemehānikas sistēmu un plombu saglabāšanu. Ja dabasgāzes skaitītājs ir bojāts, lietotājam papildu uzskaitītājam daudzumam tiek radīta iespēja saņemt dabasgāzi bez uzskaites.

[6.4] Pirmās instances tiesa korekti izvērtēja visus apstākļus un pierādījumus šajā sakarā un atzina, ka atbildētājas norādītā situācija ir radusies viņas pašas rīcības rezultātā.

Atbildētājas dabasgāzes skaitītāja rādījumus gazificētajā objektā ilgstoši, vismaz no 2014. gada 31. janvāra līdz 2017. gada 31. janvārim, nodeva nevis nolasot reālos datus, bet mazākā apmērā – apaļos skaitļos, sev izdevīgā veidā. No minētā izriet, ka visdrīzāk nepatiesu gāzes skaitītāja rādījumu nodošana ir sākusies jau pirms 2015. gada 31. decembra, tādējādi kritiski ir vērtējams arī nodotais gāzes skaitītāja rādījums „8500" un attiecīgi arī vidējā gāzes patēriņa aprēķins laikā no 2016. gada 28. janvāra līdz 2020. gada 6. augustam.

Turklāt atbildētajai piekļuve skaitītājam bija arī pirms gazificētā objekta iegūšanas īpašumā, jo atbilstoši viņas paskaidrojumiem viņa aprūpējusi tā iepriekšējo īpašnieci.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473. panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 10. novembra spriedums un 2022. gada 8. decembra papildspriedums ir atceļami.

[8] Senāts par pamatotu atzīst AS "Latvijas Gāze" un AS "Gaso" kasācijas sūdzībā norādīto argumentu, ka tiesa uz lietas apstākļiem attiecinājusi nepareizas Noteikumu Nr. 78 normas.

[8.1] Minētie noteikumi paredz kārtību, kādā lietotājiem piegādā dabasgāzi un pārtrauc tās piegādi, dabasgāzes sistēmas drošas lietošanas prasības, tirgotāja, publiskā tirgotāja, sistēmas operatora, lietotāja un gazificētā objekta īpašnieka tiesības un pienākumus, tostarp, arī kārtību, kādā veicami norēķini par pakalpojumiem. Šo noteikumu izpratnē dabasgāzes tirgotājs ir Enerģētikas likumā noteiktajā kārtībā reģistrēts komersants, kura veicamās komercdarbības veids ir dabasgāzes tirdzniecība (2.11 punkts). Savukārt, sadales sistēmas operators ir licencēts energoapgādes komersants, kas sniedz dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojumus (2.28 punkts), tajā skaitā, nodrošina piegādes infrastruktūru, novērš avārijas stāvokļus, konstatē patēriņu, veic visas darbības saistībā ar dabasgāzes uzskaites mēraparātiem. Dabasgāzes tirdzniecības līgums tiek slēgts starp tirgotāju un lietotāju, paredzot katram konkrētas tiesības un pienākumus (2.12. punkts).

Izskatāmajā lietā AS "Latvijas gāze" (dabasgāzes tirgotāja) ir cēlusi prasību pret /pers. C/ (dabasgāzes lietotāja) par parāda piedziņu, norādot, ka atbildētāja nav izpildījusi saistību samaksāt par tirgotāja piegādāto dabasgāzi atbilstoši pušu 2016. gada 28. janvārī noslēgtā dabasgāzes piegādes līguma noteikumiem un palikusi parādā prasības pieteikumā norādīto summu. Atbilstoši prasības pieteikumā norādītajam faktisko apstākļu izklāstam atbildētāja apmaksu par patērēto dabasgāzi veikusi atbilstoši pašas nodotajiem noapaļotajiem patēriņa rādījumiem trešās personas AS "Gaso" tīmekļvietnē, kamēr skaitītāja rādījumi dabā, kas fiksēti 2020. gada 6. augustā, nomainot skaitītāju, un 2021. gada 20. aprīlī, pārtraucot gāzes padevi, ir lielāki, kas arī veido prasības pieteikumā norādītā parāda rašanās pamatu.

[8.2] Atbilstoši Noteikumu Nr. 78 154. punktam pamats norēķinu veikšanai starp lietotāju un dabasgāzes tirgotāju par gazificētajā objektā patērētās dabasgāzes patēriņu ir sadales sistēmas operatora informācija par dabasgāzes patēriņu, kas noteikts atbilstoši šo noteikumu regulējumam par dabasgāzes uzskaiti norēķiniem par dabasgāzi (XI nodaļa). Minētās nodaļas 131. punkts paredz, ka lietotājs par patērēto dabasgāzi norēķinās saskaņā ar komercuzskaites mēraparātu uzskaitīto dabasgāzes apjomu m^3, kas pārrēķināts kWh.

Apelācijas instances tiesa, spriedumā atzīstot mēraparāta bojājumu, minēto normu nav piemērojusi, tā vietā patērēto dabasgāzes daudzumu aprēķinot atbilstoši Noteikumu Nr. 78 88. punkta regulējumam, ko nevar atzīt par pareizu.

[8.3] Lai piemērotu Noteikumu Nr. 78 88. punktā regulēto aprēķina metodi, sadales sistēmas operatoram ir jākonstatē, ka skaitītājs vai plomba ir bojāta un minēto darbību dēļ ir samazināts dabasgāzes patēriņa rādījuma lielums vai radīta iespēja dabasgāzi lietot bez maksas (skat. 87. punktu).

Respektīvi, šī aprēķina metode piemērojama gadījumā, kad gāzes uzskaites iekārtas bojājuma rezultātā lietotājs gāzi izmantojis, apejot uzskaites sistēmu, proti, uzskaitīts mazāks gāzes daudzums, nekā reāli patērēts.

Izskatāmajā lietā konstatēti pilnīgi citi apstākļi. Prasītāja cēlusi prasību, lūdzot piedzīt samaksu par dabasgāzi, kuras patērētais apjoms ir uzskaitīts ar skaitītāju un fiksēts konkrētos rādījumos. Strīds lietā pastāv par to, vai atbildētāja kā gāzes lietotāja atbilstoši pielīgtajam ir norēķinājusies par visu patērēto gāzi atbilstoši fiksētajiem skaitītāja rādījumiem laika posmā līdz tās atslēgšanai 2021. gada 20. aprīlī, kad atkārtoti konstatēta skaitītāja rādījuma neatbilstība dabā ar virtuāli nodotajiem datiem. Turklāt saskaņā ar atbildētājas pozīciju gāzes skaitītāja bojājums bijis par iemeslu gāzes palielinātam, nevis samazinātam uzskaitījumam, bet katrā ziņā atbildētāja nav norādījusi, ka viņa reāli patērējusi lielāku gāzes daudzumu, nekā uzskaitīts ar skaitītāju.

Šādos apstākļos jāpiekrīt trešās personas kasācijas sūdzībā norādītajam, ka, ņemot vērā Noteikumu Nr. 78 97.3 punktā noteikto lietotāja atbildību par viņa īpašumā uzstādīto komercuzskaites mēraparāta un plombu saglabāšanu, atbildētājas pozīcija, kas pēc būtības nozīmē mēraparāta ietekmēšanu sev neizdevīgā veidā, vērtējama kā pretēja loģikas likumiem un dzīvē gūtiem novērojumiem.

[8.4] Satversmes tiesa 2021. gada 14. oktobra spriedumā "Par Ministru kabineta 2017. gada 7. februāra noteikumu Nr. 78 "Dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumi" 88. punkta (redakcijā līdz 2021. gada 12. augustam) un 89. punkta (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2020. gada 24. janvārim) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. un 105. pantam un Enerģētikas likuma 107. panta septītajai daļai" norādījusi, ka "dabasgāzes lietošanas noteikumu pārkāpuma gadījumā lietotāja pienākums veikt apstrīdētajās normās paredzēto maksājumu rodas uz cita pamata – neatļautas darbības dēļ. [..] Tātad apstrīdētajās normās regulētajā gadījumā enerģijas lietotājs nevis norēķinās par saņemto pakalpojumu, bet gan atlīdzina sadales sistēmas operatoram ar neatļauto darbību nodarītos zaudējumus" (*skat. Satversmes tiesas 2021. gada 14. oktobra sprieduma lietā Nr. 2021-03-03 24. punktu*).

Kā jau norādīts iepriekš un uzsvērts abās kasācijas sūdzībās, izskatāmajā gadījumā strīds, pirmkārt, neapstāv starp enerģijas lietotāju un sadales sistēmas operatoru, kas lietā ir vien trešās personas statusā, bet otrkārt, tā priekšmets nav vis neatļautas darbības rezultātā (komercuzskaites mēraparāta bojāšana) nodarītais zaudējumu apmērs, bet gan tirgotāja un lietotāja slēgtā gāzes piegādes līgumā noteikto saistību izpilde (pienākums norēķināties par saņemto gāzi atbilstoši slēgtajam līgumam un normatīvajam regulējumam), tādēļ nedz Noteikumu Nr. 78 87., nedz 88. punkts uz lietas apstākļiem nav attiecināms.

[9] Lietā nodibināts, ka Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesvedībā atrodas civillieta Nr. C29428121, kurā pēc būtības ir strīds starp /pers. C/ un AS "Gaso" par zaudējumu 5577,62 EUR piedziņu, kur arī tiks analizēti apstākļi, kas saistīti ar skaitītāja bojājumiem, to iemesliem, kā arī iespējamo /pers. C/ atbildību par nodarītajiem zaudējumiem. Izskatāmajā lietā minētajiem apstākļiem nav nozīmes.

Norādīto argumentu kopums ir pamats Senāta secinājumam, ka pārbaudāmais spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[10] Ņemot vērā, ka tiesāšanās izdevumiem nav patstāvīga rakstura un to apmērs ir atkarīgs no tiesas apmierinātā prasījuma apmēra, vienlaikus atceļams arī Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 8. decembra papildspriedums.

[11] Atbilstoši Civilprocesa likuma 458. panta otrajai daļai AS „Latvijas Gāze" un SIA „ZAB COBALT" atmaksājama drošības nauda 300 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 10. novembra spriedumu un 2022. gada 8. decembra papildspriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Zemgales apgabaltiesā;

atmaksāt AS „Latvijas Gāze" drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*);

atmaksāt SIA „ZAB COBALT" drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore M. Senkāne Senators K. Balodis Senatore Z. Pētersone